

مرکز جامع توانبخشی نوید مهر اهواز

جزوه آموزشی

بازیهای آموزشی معلولین

تمرینهای کاردرمانی

اختلالات یادگیری

معلولین در هر جامعه ایی وجود دارند و جزیی از آن جامعه‌اند. آنان فرزندان، خواهران، برادران و پدر و مادر افراد جامعه‌اند که دچار نقص جسمانی یا ذهنی شده‌اند. نگهداری و مواظبت از افراد معلول، وظیفه جامعه است اما وظیفه‌ای بس مشکل که گاهی از عهده فرد عادی خارج است. کار کردن و امرار معاش معلولین نیز از مشکلات آنان و جامعه است ولی در هر کشور تدابیری برای این امر اندیشیده شده است. این تدابیر ممکن است در برخی موارد زاینده اندیشه فردی می باشد و گاه بر اثر تجربه، و زمانی نتیجه اندیشه و تجربه توأم با روشهای علمی و سنجیده.

همه کودکان صرفنظر از نژاد، قومیت و ملیت در دوران رشد خود بازی می کنند و در خلال همین دوران ، بازیهایشان نیز به موازات رشد ذهنی ، تحول پیدا می کند و از بازیهای ساده به بازیهای قاعده دار و پیچیده تر تبدیل می شوند . در واقع از این زمان کودکان تمام اموری را که در زندگی بزرگسالی به آن خواهند پرداخت در قالب بازیها، تمرین می کنند . نیازهای کودک با هر نوع معلولیتی نیز، مشابه نیازهای یک کودک عادی است . به این معنا که این کودکان نیز، برای به فعل در آوردن تواناییهایش و تبدیل شدن به یک عضو فعال و قابل قبول در جامعه خود به محرکهای روانی ، جسمی و عاطفی نیاز دارد . با این تفاوت که آنان برای رسیدن به این هدف به فرصتهای بیشتر و روشهای آموزشی خاص نیاز دارند . از طرفی مشکلات ارتباطی این کودکان در کنار سایر مشکلاتشان ، در استفاده از روشهای آموزشی ، نقش بسیار مهمی به عهده دارد . لذا یکی از اهداف اصلی آموزش و پرورش این کودکان ، رسیدن به سطحی از توانایی است که با سایرین و محیط خود، ارتباط مؤثری برقرار کنند، در واقع می توان گفت که تحقق سایر اهداف ، مانند؛ مسئولیت پذیری اجتماعی و فردی و کفایت اقتصادی نیز ، کاملاً به تحقق این هدف بستگی دارند . به این معنا که اگر فرد توانایی برقراری ارتباط مناسب با دیگران و محیط را نداشته باشد، امکان پرداختن به مشاغل اقتصادی را نیز نخواهد داشت و از طرفی به دلیل کمبودهای ارتباطی بتدریج از تعاملهای ارتباطی کناره گیری کرده و امکان پذیرش مسئولیتهای اجتماعی و شخصی را از دست می دهد . بنابراین ، افزایش مهارتهای ارتباطی در این کودکان نقش بسیار مهمی در رسیدن به سایر اهداف آموزش و پرورش آنها، ایفا می کند . موضوع بازی و استفاده آموزشی – درمانی آن همواره یکی از مباحث اصلی حوزه کودکان دارای نیازهای ویژه (استثنایی) می باشد. همه کودکان بازی را دوست دارند، در این میان کودکان و نوجوانان استثنایی عمدتاً به دلایل مختلف از جمله احساس گریز از کلاسها و برنامه های درسی، شیفتگی خاصی نسبت به بازی از خود نشان می دهند.

به هر حال بازی به شیوه کلامی یا غیر کلامی یا به صورت مستقیم یا غیر مستقیم در توسعه مهارت های حرکتی، گسترش کنش های شناختی و تعمیق مسئولیت پذیری اجتماعی کودکان استثنایی نقش بسزایی داشته و شایسته است اولیا و مربیان همواره توجه خاصی نسبت به این امر مهم داشته باشند.

در این مجال پیشنهاداتی در راستای ترغیب این کودکان به انجام بازی، استفاده مطلوب از موقعیت های خوشایند بازی ها برای انتقال پیام آموزشی ارائه شده است. و امید آن داریم تا بتوانیم بسته آموزشی مناسبی مخصوص معلولیت‌های متفاوت مهیا سازیم.

اختلالات یادگیری

مشخصه اختلالات یادگیری در کودک یا نوجوان عدم پیشرفت تحصیلی در زمینه خواندن، بیان نوشتاری یا ریاضیات در مقایسه با توانایی هوش کلی کودک است. برای کودکان دچار اختلالات یادگیری اغلب دشوار است پا به پای همسالانشان در برخی موضوعات تحصیلی پیش روند، اما در سایر موضوعات و مواد درسی عملکرد خوبی دارند. اختلالات یادگیری سبب می شوند پیشرفت کودک کمتر از حد مورد انتظار براساس توان بالقوه و فرصت های آموزشی باشد. اختلالات یادگیری حداقل ۵ درصد کودکان سنین مدرسه را مبتلا می کنند.

اختلالات یادگیری شامل اختلال خواندن، اختلال ریاضیات، اختلال بیان نوشتاری و اختلال یادگیری نامعین است. ملاکها برای اختلالات یادگیری مستلزم آن است که بین میزان پیشرفت و IQ آنها تفاوت چشمگیری وجود داشته باشد و پیشرفت فرد در مقایسه با اکثر کودکان همسن خود به میزان چشمگیری ضعیف باشد. اختلالات یادگیری اغلب سبب می شوند موفقیت در تحصیل برای کودک عذاب آور شود و در برخی موارد منجر به دلسردی، عزت نفس پایین، سرخوردگی مزمن و روابط ضعیف با همسالان می شوند. اختلالات یادگیری به میزانی بیش از حد متوسط با خطر انواع اختلالات همزمان از جمله اختلال کم توجهی/بیش فعالی (ADHD) اختلالات ارتباط، اختلالات سلوک و اختلالات افسردگی همراهند.

استعداد ژنتیکی، ضایعه پریناتال، اختلالات عصبی و سایر اختلالات طبی ممکن است در بروز اختلالات یادگیری نقش داشته باشند، اما بسیاری از کودکان و نوجوانان دچار اختلالات یادگیری واجد هیچ عامل خطر ساز خاصی نیستند.

بیش از یک قرن است که متخصصان علوم تربیتی و روانشناسی و گفتار درمانی در پی تشخیص و درمان مشکلات این قبیل کودکان بوده اند. اما به طور عمده علائم زیر برای این کودکان متصور می باشد: دانش آموزانی که اختلال در خواندن دارند بعضی از ویژگیهای زیر را از خود نشان می دهند:

- ناتوانی در یادگیری و یادآوری کلماتی که دیده اند.

- آینه نویسی دارند یعنی بعضی حروف کلمات را برعکس از آخر به اول می نویسند. مثلاً کلمه (سارا) را (راسا) می نویسند.

- در هجی کردن کلمات مشکل دارند.

- اشکال در سازماندهی مواد و مطالب نوشتاری

- اشکال در یافتن کلمات صحیح برای برقراری ارتباط گفتاری یا نوشتاری

- قاطی کردن حروف کلمات، معکوس خواندن حروف و کلمات.

- ضعف توانایی در خواندن کلمات، ضعف در حافظه دیداری جهت ارتباط علائم زبانی

- اشکال در تخیل و تجسم کلمات، اشکال در ذخیره سازی و بازیابی اسامی حروف نوشته شده.

- از خواندن لذت نمی برند.

در ادامه یکسری از بازیهای آموزشی و فعالیتهای تربیتی به منظور استفاده مراقبان و خانواده ای دارای کودک دارای اختلال یادگیری ارائه می شود.

بازیهای مربوط به افزایش دقت و تمرکز (در کودکان دچار اختلال یادگیری)

۱	وصل کردن نقطه ها بر اساس الگو
۲	حل پازل از ساده به مشکل
۳	پیدا کردن شکل از زمینه
۴	حل کردن ماز-ساده-متوسط-سخت
۵	حرکت بین دو خط منحنی
۶	آموزش مفاهیم (دور-نزدیک-عقب-جلو-قبل بعد)
۷	شمارش تا ۵ و معکوس به ترتیب افزایش عدد
۸	آموزش مفهوم دست راست-پای راست-دست چپ-پای چپ
۹	تقویت حافظه ی شنیداری
۱۰	الف) گفتن چند کلمه ی بی ربط (حداقل ۵ کلمه
۱۱	ب) گفتن بلافاصله اعداد بعد از مربی. ابتدا از عدد ۳ شروع شود
۱۲	ج) آوردن کارت های مورد نظر (به این صورت که حدود ۲۰ کارت از حیوانات و میوه ها یا غیره را در گوشه ای از اتاق می چینیم و از کودک می خواهیم بعد از یک بار شنیدن اسم کارت ها آن ها را بیاورد. شروع با سه کارت
۱۳	ه) آموزش با مهره ها یا اشکال رنگی (از کودک می خواهیم مهره ها یا اشکال مورد نظر را به ما بدهد به این صورت که ابتدا ۱-شکل ثابت، رنگ مختلف ۲-شکل مختلف، رنگ ثابت ۳-شکل و نگ متفاوت)
۱۴	و) حافظه ی کلمات (بعد از یادگیری حروف از کودک می خواهیم کلمات مورد نظر را به ما بدهد) استفاده از کارت کلمات
۱۵	س) آدرس دهی (مثلا لیوان داخل کشو دوم را ببار)
۱۶	حل جدول سودوکو در مراحل پیشرفته تر
۱۷	تقویت حافظه ی شنوایی از طریق متن داستان به این صورت ۱-خواندن متن داستان ۲-پرسیدن سوال از متن داستان ۳-بازخوانی ۴-تفکر ۵-از حفظ گفتن ۶-مرور
۱۸	تقویت حافظه ی دیداری با تصویر (نشان دادن یک تصویر به کودک به مدت ۲۰ ثانیه سپس بیان آنچه در تصویر دیده
۱۹	پیدا کردن اختلاف در دو تصویر (بازی اختلاف تصاویر)
۲۰	بازی کشف تغییرات (مثلا اتاق را به دقت زیر نظر بگیرد سپس جای چند شی را جابه جا کنید و از کودک بخواهید تغییرات را پیدا کند
۲۱	بازی موش و گربه (تقویت حافظه ی کوتاه مدت)
۲۲	پنهان کردن شی مورد علاقه کودک و پیدا کردن آن توسط وی

	دنبال کردن الگو با رسم آن	۲۳
هماهنگی حرکتی دیداری با پرکردن نقطه چین ها و قیچی کردن آن		
بازی شباهت ها و تفاوت ها (کدام تصویر با بقیه فرق دارد)		
آموزش حروف (ابتدا خود حرف را پیدا مورد نظر را آموزش می دهیم - پیدا کردن حرف آموزش دیده از بین حروف دیگر- پیدا کردن حرف در کلمه- پیدا کردن شکل دارای حرف مورد نظر)		
آموزش مفهوم عدد (بهتر است از ۲ شروع کنیم)		
استفاده از تاس و عدد برای آموزش اعداد (انداختن تاس و برداشتن مهره یا عر شی دیگر به تعداد عدد و تاس)		
آموزش مفهوم قبل و بعد از اعداد		
آموزش مفهوم عدد با جدول (مثلا دور دوتایی ها خط بکش)		
آموزش مفاهیم کم-زیاد/کوچک-بزرگ/زیر-رو/بالا-پایین/مفهوم عمق یا گودی/مفهوم کوتاه-بلند		
آموزش مفهوم شناسایی جهات مختلف با نقاشی		
مفهوم ردیف بندی (برج حلقه ها)		
آموزش رسم اشکال هندسی		
آموزش شمارش اعداد و معکوس		
آموزش مفهوم وزن		
آموزش مفهوم مساوی		
آموزش جمع و تفریق		